

Eesti toiduainetööstuse 2017. aasta I poolaasta ülevaade

Eveli Naaris

*kaubanduse ja põllumajandussaadusi töötleva tööstuse osakond / nõunik
17.10.2017*

Lühikokkuvõte

- Toiduainetööstus (sh joogitööstus) on üks olulisem haru Eesti töötlevas tööstuses, mis toodab ligi 15% kogu töötleva tööstuse toodangust ning annab olulise panuse üldisesse tööhõivesse – toidutööstustes töötab keskmiselt 14% töötlevas tööstuses hõivatutest.
- 2017. aasta esimese kuue kuuga toodeti toiduainetööstuse ettevõtete poolt kokku ~0,74 mld euro eest toodangut, mida oli 7% rohkem kui eelmisel aastal samal ajal. Toodangust kolmandik (33%) eksporditi.
- Toiduainetööstuse müügitulu oli 2017. a I poolaastal 0,93 mld eurot, mida on 9% rohkem kui eelmisel aastal samal perioodil.
- Kulud kokku olid 2017. a esimese kuue kuu seisuga 0,87 mld eurot, mida on 5% rohkem võrreldes eelmise aasta I poolaastaga.
- Kuna toiduainetööstuse müügitulu kasvas 2017. a esimese kuue kuu seisuga rohkem kui kulud, siis suurenes eelmise aasta sama ajaga võrreldes ka toiduainetööstuse poolt teenitud kogukasum 134% võrra 59 mln euroni.
- Toiduainetööstuse tööviljakuse näitaja ületas 2017. a I poolaastal esmakordselt töötleva tööstuse keskmise näitaja, kasvades aastaga 25,7% võrra.
- Toiduainetööstuste majandusliku olukorra paranedes kasvas ka ettevõtete investeerimisaktiivsus – 2017. a I poolaasta seisuga investeerisid toiduainetööstuse ettevõtted materiaalsesse põhivarasse 29,5 mln eurot, mida oli 18% rohkem kui eelmisel aastal samal ajal.

Sissejuhatus

Toiduainetööstusena on ülevaates käsitletud toiduainete ja joogitootmise ettevõtteid (EMTAK¹ 2008 – C10, C11). Vaadeldud on ettevõtete positsiooni majanduses, investeeringuid ning põgusalt on puudutatud ka väliskaubandust. Ülevaates käsitletud majandusnäitajad on kõigi valimisse kuuluvate ettevõtjate keskmised, seega ei kajasta kõigi ettevõtete olukorda võrdselt, vaid näitab valimi statistilist üldistust. Üksikute ettevõtete näitajad võivad ülevaates toodud keskmisest erineda.

Ülevaate tegemisel on kasutatud Eesti Statistikaameti (edaspidi SA) lühiajastatistika andmeid 26. septembri 2017. a seisuga.

Positsioon majanduses

Toiduainetööstus (sh joogitööstus) on üks olulisem haru Eesti töötlevas tööstuses. 2015. a andmetel tegutses Eestis toiduainetööstuse valdkonnas ligikaudu 500 ettevõtet (juriidilisi isikuid). Suurusgrupiti (töoga hõivatud isikute² arvu järgi) on kõige enam alla 10 töötajaga mikroettevõtteid, mis moodustavad ~60% kogu ettevõtete arvust.

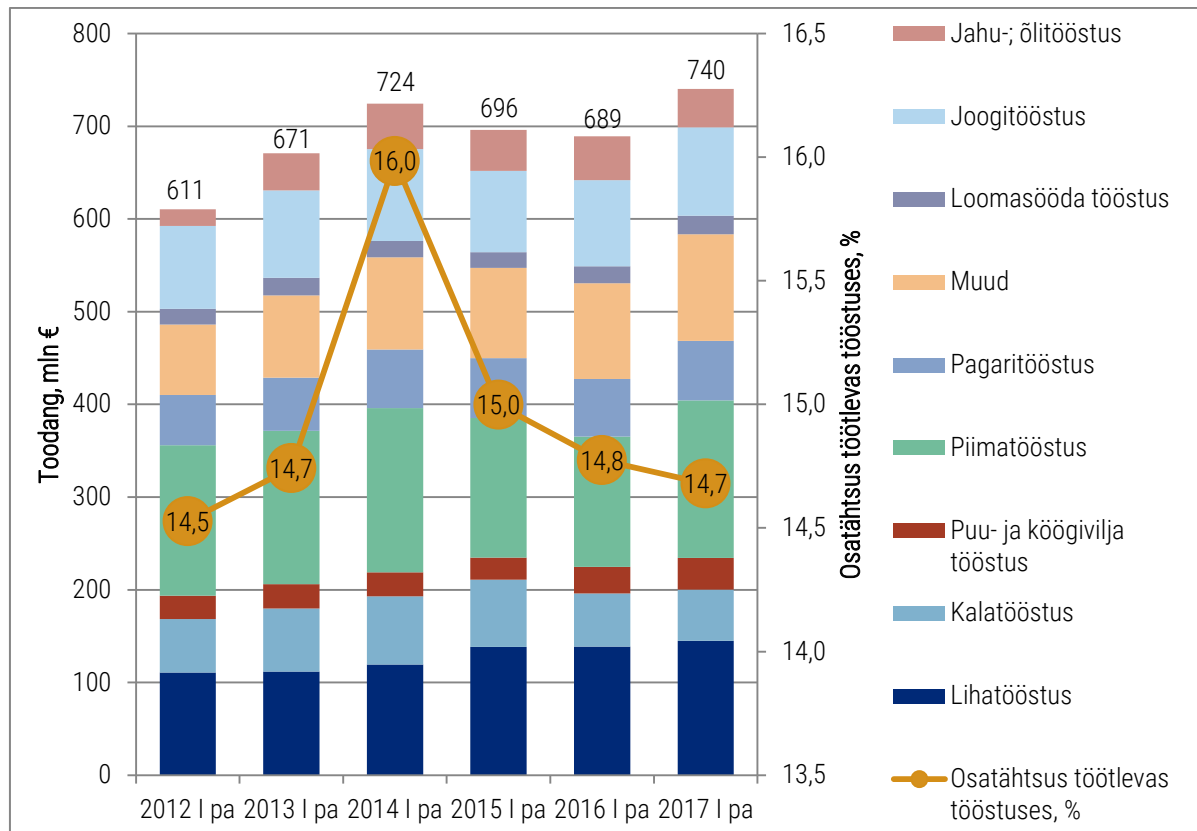
SA lühiajastatistika andmetel **tootsid** toiduainetööstuse ettevõtted 2017. aasta esimese kuue kuuga kokku ~0,74 mld euro eest toodangut, millest 33% eksporditi (joonis 1). Toiduainetööstuse toodang moodustas 2017. a I poolaastal 14,7% töötleva tööstuse kogutoodangust, seejuures on osakaal järjepidevalt vähenenud alates 2014. aastast.

Võrreldes eelmise aasta sama perioodiga suurenes toiduainetööstuse toodang 2017. a I poolaastal, kokkuvõttes 7% võrra. Suurim toodangumahtude kasv rahalises vääringus toimus piimatööstuse (21%), puu- ja köögiviljatööstuse (19%) ning loomasöödatööstuse (9%) ettevõtetes. Samas vähenesid enim jahu- ja õlitööstuse (13%) ning kalatööstuse (3%) tootmismahud. Suurima osa Eesti toiduainetööstuse toodangust annavad jätkuvalt piima- (22,9%), liha- (19,6%) ja joogitööstus (12,9%).

¹ Eesti majanduse tegevusalade klassifikaator

² Kõik ettevõttes töötavad isikud, olenemata tööajast

Joonis 1. Toiduainetööstuse toodang (mln €), osatähtsus töötlevas tööstuses (%)

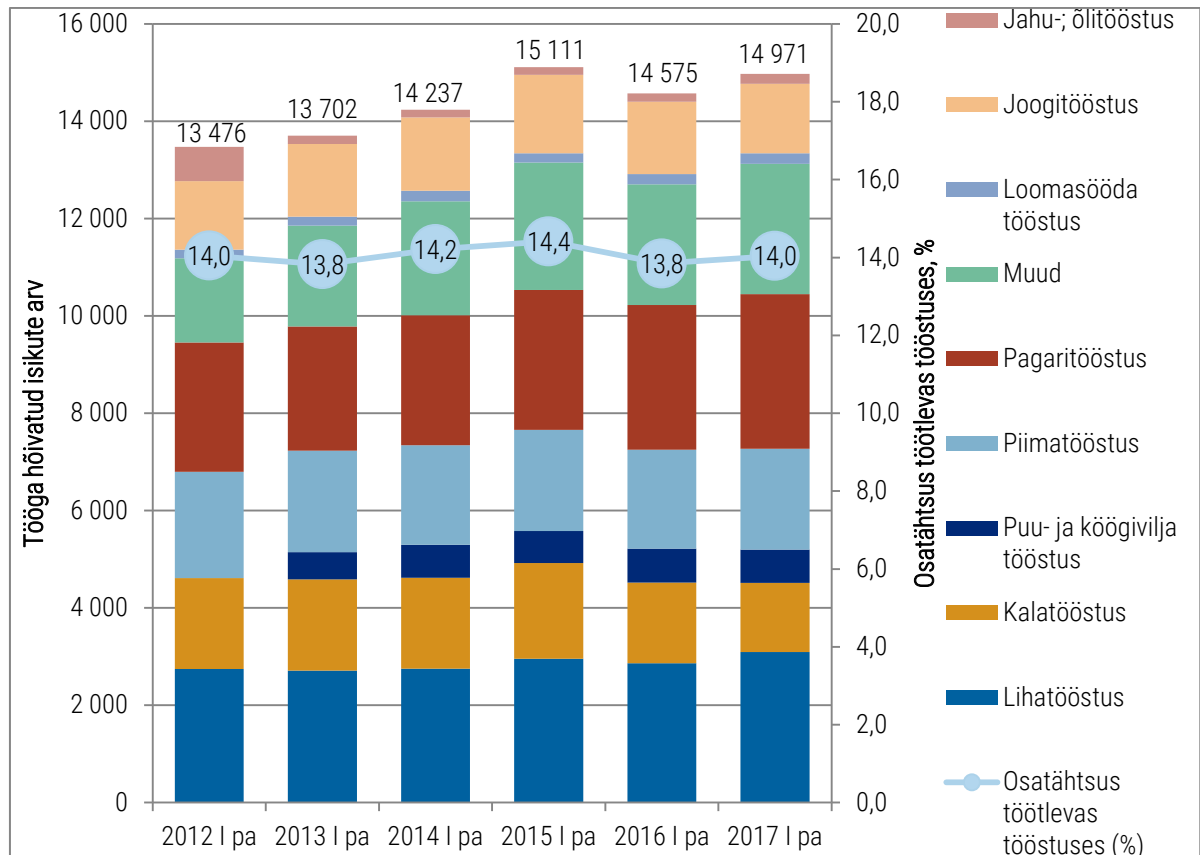

Allikas: SA, MEM arvutused

Toiduainetööstuses tegutseb keskmiselt 14% töötlevas tööstuses hõivatud inimestest (joonis 2). Töajumahu suurusel tegevusalad toiduainetööstuses on pagari- ja lihatööstus, kus tegutses 2017. a I poolaasta seisuga vastavalt 21,23% ja 20,65% toiduainetööstuses tööga hõivatud inimestest.

SA andmetel oli 2017. a kuue kuu seisuga toiduainetööstuses **tööga hõivatud** keskmiselt 14 971 inimest, mida oli 396 inimese võrra (3%) rohkem kui eelneva aasta samal perioodil. Tegevusalade lõikes on tööga hõivatute arv suurenenud enim lihatööstuses (8%) ja pagaritööstuses (7%). Samal ajal on aga enim vähenenud kalatööstuses (14%), joogitööstuses (4%) ning puu- ja köögiviljatööstuses (3%) hõivatud inimeste arv.

Joonis 2. Tööga hõivatute arv toiduainetööstuses, osatähtsus töötlevas tööstuses (%)

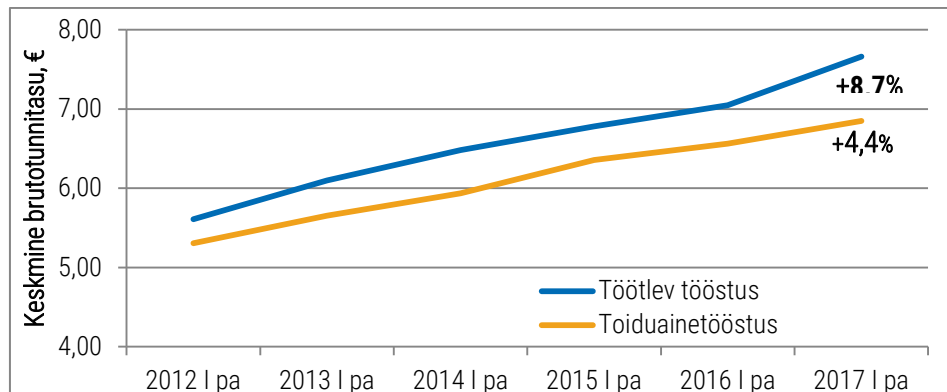

Allikas: SA, MEM arvutused

Eesti majanduse kiirest kasvust 2017. aastal, palgasurve ja oskustöölise nappusest mõjutatult, kasvasid ka toiduainetööstuse ettevõtete poolt makstavad palgad. Toiduainetööstuse **keskmine brutotunnitasu** (joonis 3) 2017. a I poolaasta seisuga oli 6,85 eurot, mis on 4,4% rohkem kui eelneva aasta samal perioodil, aga siiski 12% madalam kui töötleva tööstuse keskmine töötasu (7,66 €/h). Võrreldes eelneva perioodiga kasvas töötlevas tööstuses üldiselt keskmine töötasu kiiremas tempos kui toiduainetööstuses, mis suurendas nende vahelist lõhet veelgi.

Tegevusalade lõikes kasvas keskmine töötasu kõigil muudel tegevusaladel peale kalatööstuse, kus oli keskmise palga langus 2,8% võrreldes eelmise aasta sama ajaga ja töötasu niigi toiduainetööstuse keskmisest madalam (5,42 €/h). Keskmisest suurem töötasu kasv toimus loomasööda- (28,3%), puu- ja köögivilja- (17,4%), joogi- (9%) ja pagaritööstuse (7,7%) ettevõtetes. Suurimat brutotunnitasu teenitakse 2017. a I poolaasta andmetel toiduainetööstuse tegevusharudest joogitööstuses (9,84 €/h), loomasöödatööstuses (9,74 €/h) ning jahu- ja õlitööstuses (8,81 €/h).

Joonis 3. Keskmise brutotunnitasu toiduaine- ning töötlevas tööstuses (€)

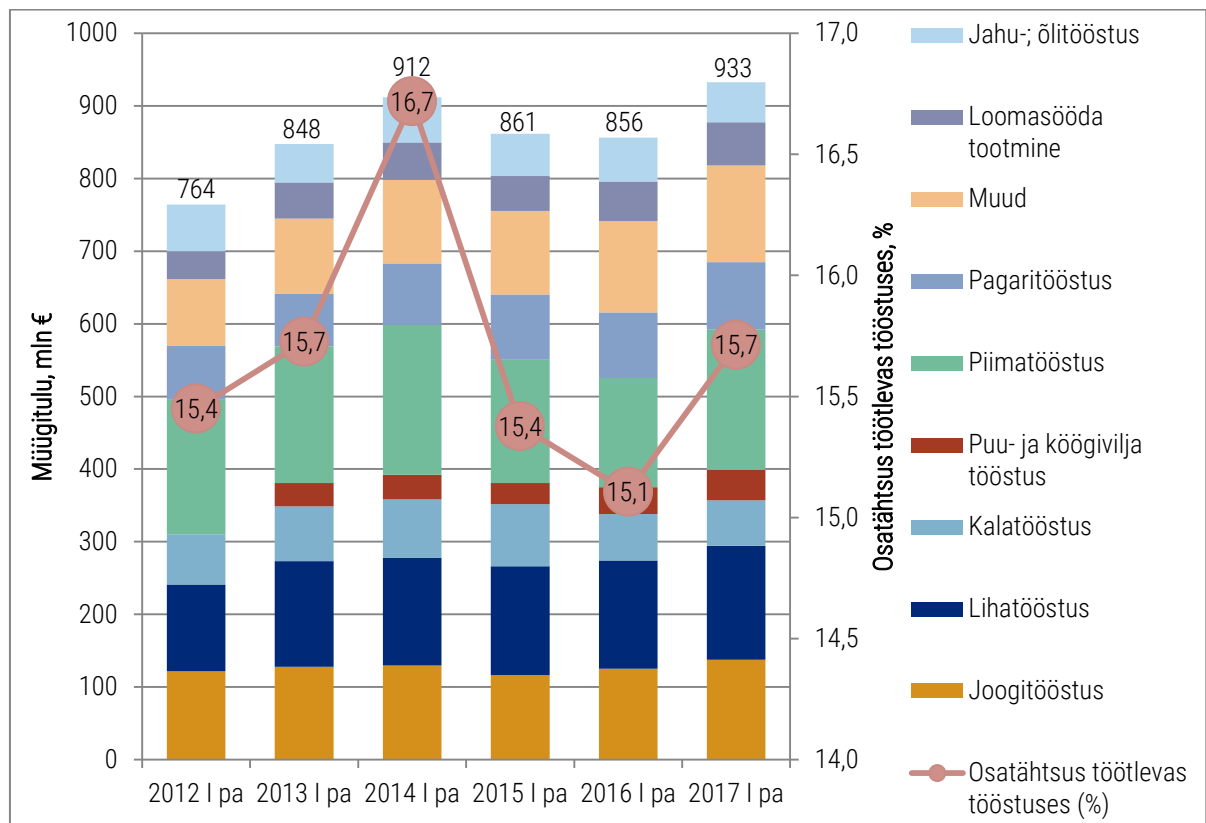

Allikas: SA, MEM arvutused

Majandusnäitajad

Toiduainetööstuse ettevõtete müügitulu (joonis 4) oli 2017. a esimese 6 kuu seisuga 0,93 mld eurot ja see moodustas 15,7% kogu töötleva tööstuse müügitulust. Võrreldes eelmise aasta sama perioodiga suurenes toiduainetööstuse müügitulu pea 9% võrra, mida on veidi rohkem kui toodangumahtude kasv rahalises vääringus.

Joonis 4. Toiduainetööstuse müügitulu (mln €), osatähtsus töötlevas tööstuses (%)

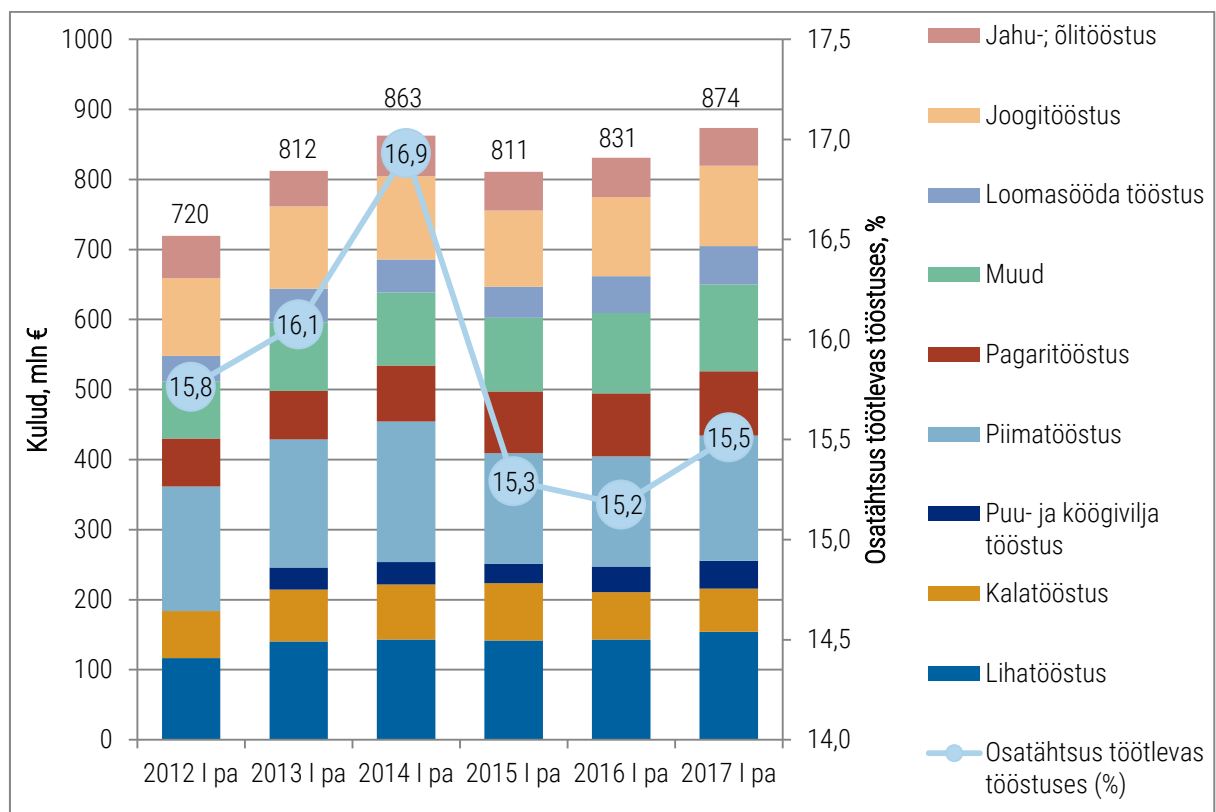

Allikas: SA, MEM arvutused

Tegevusalade lõikes olid muutused müügitulus erinevad. Enamikel tegevusaladel müügitulu kasvas – keskmisest enam suurenes eelmise aasta sama perioodiga võrreldes müügitulu piimatööstuses (28%), puu- ja köögiviljatööstuses (13,6%) ning joogitööstuses (9,8%). Müügitulu vähenemine 2017. a I poolaasta seisuga toimus jahu- ja õlitööstuse (9,1%) ning kalatööstuse (2,3%) ettevõtetes. Tegevusaladest on müügitulus jätkuvalt suurim osakaal piima- (21%), liha- (17%) ja joogitööstusel (15%).

Toiduainetööstuse 2017. a esimese kuue kuu **kulud** (joonis 5) kokku olid 0,87 mld eurot, mis on 5% rohkem kui eelmisel aastal. Kulude suurenemine võib osaliselt olla seotud nafta hinna tõusuga maailmaturul ja siseriikliku kütuseaktsiisi tõusuga, aga ka tootmismahdade taastumisega mõnel tegevusalal. Tegevusalade lõikes oli suurim kulude kasv 2017. a I poolaastal piimatööstuses (14%), puu- ja köögiviljatööstuses (8%) ja lihatööstuses (8%), mis võibki olla tingitud tootmismahdade märkimisväärsest suurenemisest nendel tegevusaladel. Kulud vähenesid enim kalatööstuses (8%) ning jahu- ja õlitööstuses (4%), mis võib jällegi olla seotud tootmismahdade vähenemisega.

Joonis 5. Toiduainetööstuse kulud (mln €), osatähtsus töötlevas tööstuses (%)

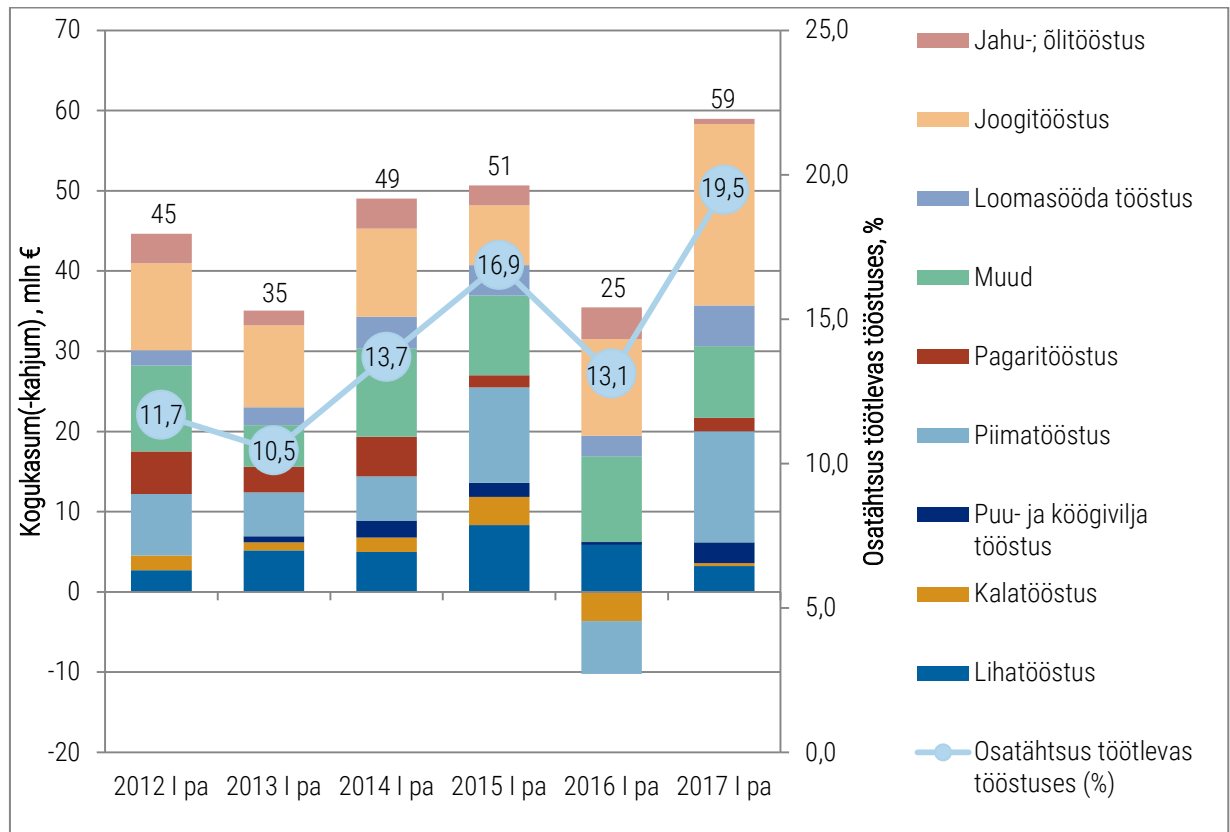
Allikas: SA, MEM arvutused

Toiduainetööstuse **kogukasum**³ (joonis 6) 2017. a esimesel poolel oli 59 mln eurot, mis võrreldes eelneva aasta sama perioodiga on kokkuvõttes tõusnud märkimisväärsed 134%. Suurim osakaal toiduainetööstuse 2017. a esimese poolaasta kogukasumis oli joogitööstusel (38%) ja piimatööstusel (23%), kelle hea tulemus mõjutas kogu toiduainetööstuse tulemust tervikuna.

³ Kasutatud on Statistikaameti andmebaasis lühiajastatistikas avaldatud ettevõtete kogukasumit, mis ei ole võrreldav aastastatistikas avaldatava puhaskasumiga, kuna nende arvutamisel on kasutatud erinevaid meetodikaid.

Tegevusalade lõikes on toimunud erinevad arengud – kogukasumit on võrreldes eelmise aasta sama ajaga protsentuaalselt enim kasvatanud pagaritööstuse (6331% – 26 000 eurolt 1,7 mln euroni), puu- ja köögiviljatööstuse (636%), piimatööstuse (311%) ja joogitööstuse (87%) ettevõtted. Samuti kasvas ka kõigil muudel tegevusaladel kogukasum 2017. a esimesel poolaastal võrreldes eelneva aasta sama ajaga, välja arvatud kalatööstuses, jahu- ja õlitööstuses ning lihatööstuses, kus kasumid vähenesid vastavalt 110%, 84% ja 45% võrra.

Joonis 6. Toiduainetööstuse kogukasum (-kahjum) (mln €), osatähtsus töötlevas tööstuses (%)

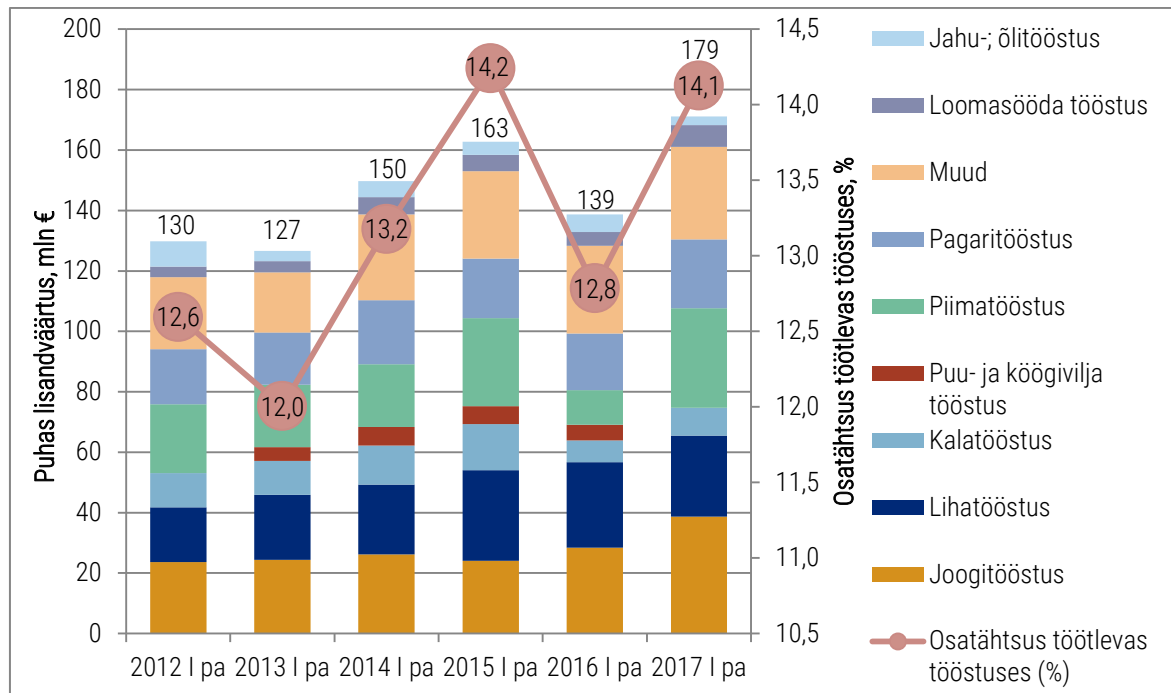

Allikas: SA, MEM arvutused

Suurima panuse toiduainetööstuse lisandväärtuse loomisse annavad joogi-, piima- ja lihatööstus, kõige tagasihoidlikum on jahu- ja õlitööstuse osakaal (joonis 7). Toiduainetööstuses 2017. a I poolaastal loodud **puhas lisandväärtus**⁴ oli 179 mln eurot, kasvades aastaga 29% võrra. Lisandväärtuse loomine kasvas enim piimatööstuse (188%), loomasööda tööstuse (59%) ning puu- ja köögiviljatööstuse (51%) ettevõtetes. Võrreldes eelmise aasta sama perioodiga kahanes vaid jahu- ja õlitööstuse (51%) ning lihatööstuse (5%) ettevõtetes loodud lisandväärtus.

⁴ Puhast lisandväärtust = kogukasum (-kahjum) + tööjõukulud

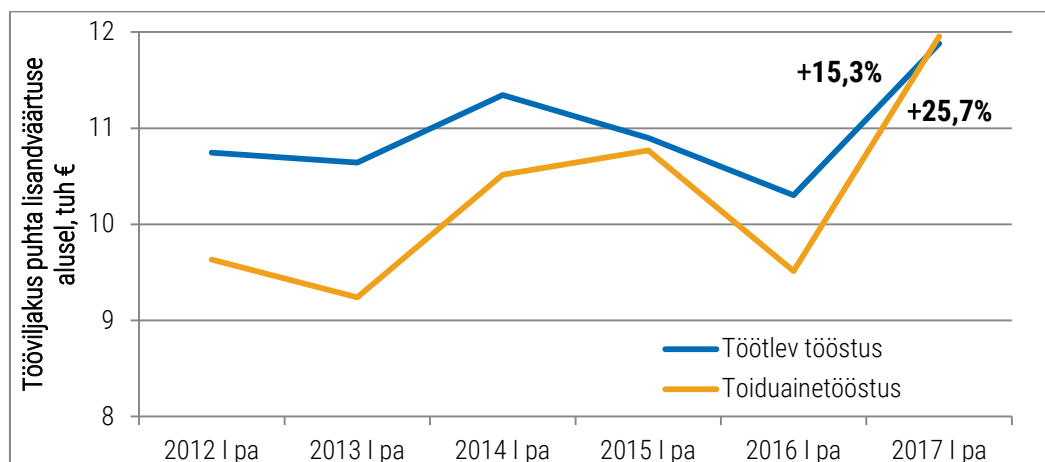
Joonis 7. Toiduainetööstuse lisandväärtus (mln €), osatähtsus töötlevas tööstuses (%)

Allikas: SA, MEM arvutused

Toiduainetööstuse **tööviljakus**⁵ (joonis 8) kasvas 2017. a I poolaastal võrreldes eelmise aasta sama ajaga oluliselt kiiremini kui töötlevas tööstuses keskmiselt ja ületas esmakordselt töötleva tööstuse keskmise näitaja. Kui töötleva tööstuse keskmine tööviljakus kasvas aastaga 15,3%, siis toiduainetööstuses oli kasv vastavalt 25,7%.

Joonis 8. Töötleva ja toiduainetööstuse tööviljakus puhta lisandväärtuse alusel (tuh €)

Allikas: SA, MEM arvutused

Toiduainetööstuses loodi 2017. a I poolaastal kokkuvõttes 11 954 eurot lisandväärtust töötaja kohta, mida on veidi rohkem töötlevas tööstuses keskmiselt loodud lisandväärtusest (11 880

⁵Tööviljakus = puhas lisandväärtus / tööga hõivatud inimeste arv

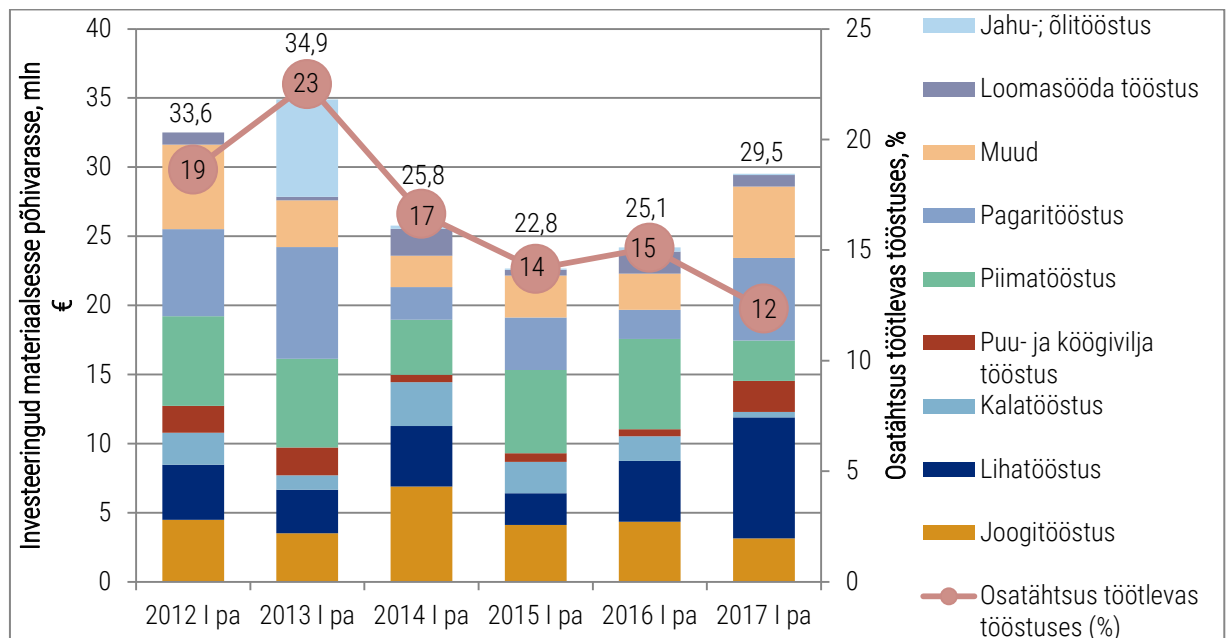
eurot töötaja kohta). Suurim kasv tööviljakuses oli piimatööstuse (182%), loomasöödatööstuse (60%) ning puu- ja köögiviljatööstuse (55%) ettevõtetes. Suurim langus tööviljakuses oli samal ajal aga jahu- ja õlitööstuse (58,2%) ning lihatööstuse (12,3%) ettevõtetes.

Investeeringud

Kuna madalad laenuintressid toetavad investeeringute tarbeks laenamist, avanenud on mitmed investeeringutoetuste meetmed ja ka sektori majanduslik olukord paranenud, on kokkuvõttes toiduainetööstuse ettevõtete investeerimisaktiivsus kasvanud. Tihe konkurents sunnib tootma efektiivsemalt ning klientide järjest kasvavad vajadused ja kvaliteedinõuded eeldavad ettevõtetelt uute tehnoloogiate kasutuselevõttu, paindlikkust, suuremat tootlikkust ning uuenduslikkust. Sellest tulenevalt on väga oluline jätkuv investeerimine tootmistehnoloogia moderniseerimisse.

Toiduainetööstuse ettevõtted investeerisid materiaalsesse põhivarasse (joonis 9) 2017. aasta esimese kuue kuuga 29,5 mln eurot, mis oli 18% rohkem kui eelmisel aastal samal perioodil. Tegevusalade lõikes suurenesid protsentuaalselt enim investeeringud puu- ja köögiviljatööstuses 343% võrra 0,5 mln eurolt 2,2 mln euroni ja pagaritööstuses 183% võrra 2,1 mln eurolt 6,0 mln euroni. Rahalises arvestuses oli juba teist aastat järjest suurim kasv lihatööstuse ettevõtetes 99% võrra 4,4 mln eurolt 8,8 mln euroni. 2017. a I poolaasta seisuga vähenesid võrreldes eelneva aasta sama ajaga investeeringud enim kalatööstuses (78%), jahu- ja õlitööstuse (66%) ning piimatööstuse (55%) ettevõtetes.

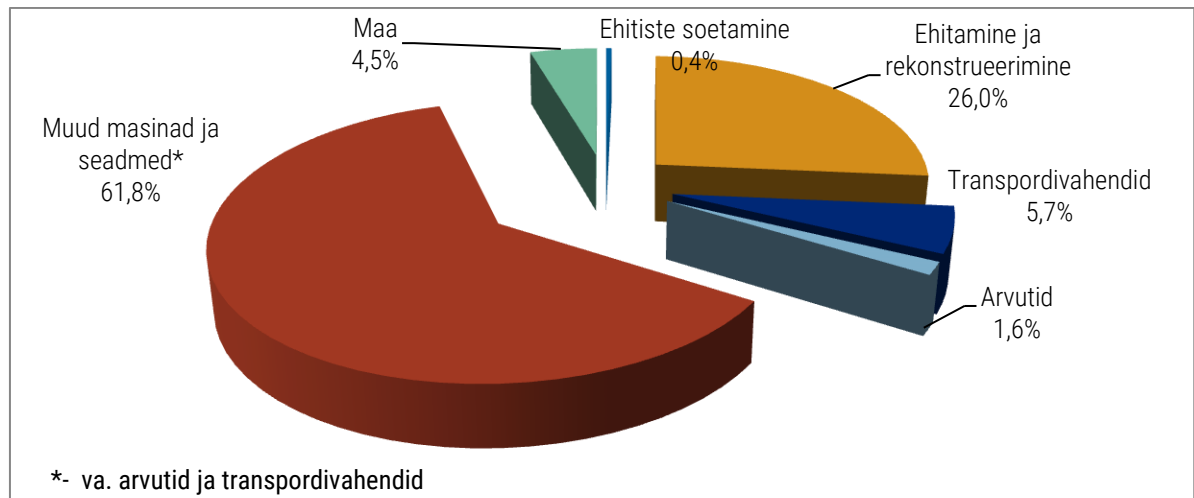
Joonis 9. Investeeringud materiaalsesse põhivarasse (mln €), osatähtsus töötlevas tööstuses (%)

Allikas: SA, MEM arvutused

Toiduainetööstuse investeeringutes olid tegevusalade lõikes kõige suurem osakaaluga lihatööstuse (30%), pagaritööstuse (20%) ja joogitööstuse (11%) ettevõtete poolt tehtud investeeringud.

Joonis 10. Investeeringute jaotumine toiduainetööstuses 2017. a I poolaastal (%)

Allikas: SA, MEM arvutused

Kõige rohkem investeeriti toiduainetööstuse ettevõtetes 2017. a I poolaastal muudesse masinatesse ja seadmetesse (v.a. arvutid ja transpordivahendid), kokku 18,2 mln euro väärtuses, mis moodustas kogu materiaalsesse põhivarasse tehtud investeeringutest 61,8% (joonis 10). Hoonete ehitamise ja rekonstrueerimisse investeeriti 7,7 mln eurot (26%), transpordivahenditesse 1,7 mln eurot (5,7%), maasse 1,3 mln eurot (4,5%), arvutitesse 0,5 mln eurot (1,6%) ning ehitiste soetamisele 0,1 mln eurot (0,4%). Võrreldes eelmise aastaga suurenesid kõige enam investeeringud ehitamise ja rekonstrueerimisse (2,5 mln €).

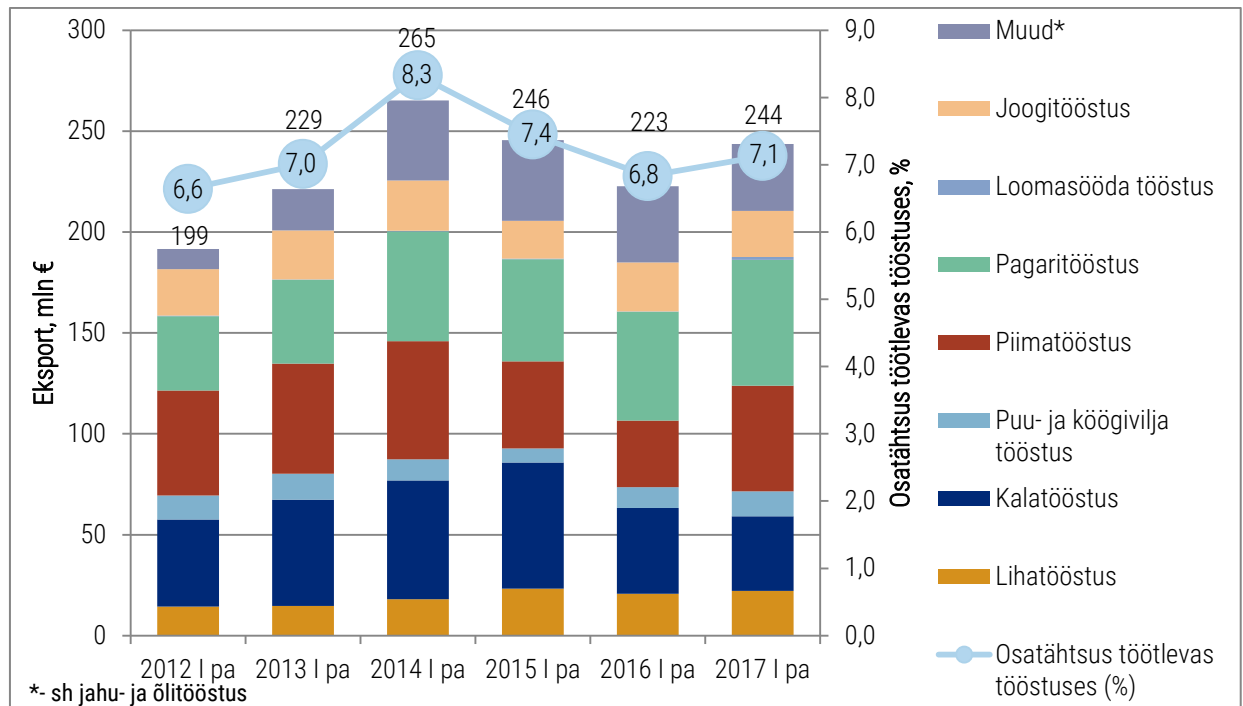
Kaubandus

Esialgsetel andmetel **eksportisid** (joonis 11) toiduainetööstuse ettevõtted 2017. a I poolaasta jooksul 244 mln euro väärtuses toodangut, mida oli 9% rohkem kui eelmisel aastal samal perioodil. Tegevusalade lõikes kasvas võrdluses eelmise aasta sama perioodiga enim loomasöödatööstuse (454%), piimatööstuse (59%) ning puu- ja köögiviljatööstuse (19%) ettevõtete eksport. Eksport langes 2017. a esimesel poolel kalatööstuses (13%), muudel tegevusaladel (13%) ja joogitööstuses (6%).

2017. a esimesel poolaastal eksporditi kolmandik (33%) kogu toiduainetööstuse toodangust. Seejuures moodustas toiduainetööstuse eksport 7,1% kogu töötleva tööstuse toodangu väljaveost. Suurima osa toiduainetööstuse ekspordist moodustavad endiselt pagaritööstuse (26%), piimatööstuse (22%) ja kalatööstuse (15%) ettevõtete poolt väljaveetavad tooted.

Toiduainetööstuse kaubavahetuse kohta on võimalik täpsemalt lugeda Maaeluministeeriumi kodulehelt (<http://www.agri.ee/et/eesmargid-tegevused/pollumajandus-ja-toiduturg/statistika/pollumajanduskaupade-eksport-ja-import>).

Joonis 11. Toiduainetööstuse eksport (mln €), osatähtsus töötlevas tööstuses (%)

Allikas: SA, MEM arvutused

Tabel 1. Toiduainetööstuse koondandmed

	2016 I pa	2017 I pa	Muutus (%)
Positsioon majanduses			
Toodangu väärtus, mln €	689	740	7
Toiduainetööstuse toodangu osatähtsus (%)			
... töötlevas tööstuses	14,77	14,68	-0,09 pp
Majandustegevuse näitajad			
Müügitulu, mln €	856	933	8
Kulud, mln €	831	874	5
Kogukasum, mln €	25	59	57
Puhas lisandväärtus, mln €	139	179	23
Toiduainetööstuse lisandväärtuse osakaal (%)			
... töötlevas tööstuses	12,8	14,1	1,3 pp
Tööviljakus lisandväärtuse alusel, tuh €	9,5	12,0	20
Tööga hõivatute arv toiduainetööstuses	14 575	14 971	3
Keskmine brutotunnitasu, €	6,6	6,8	4
Investeeringud			
Investeeringud materiaalsesse põhivarasse, mln €	25,1	29,5	15
... ehitiste soetamine	1,3	0,1	-1040
... ehitamine ja rekonstrueerimine	5,2	7,7	33
... transpordivahendid	0,9	1,7	49
... arvutid	0,4	0,5	13
... muud masinad ja seadmed	16,9	18,2	7
... maa	0,4	1,3	69

pp protsendipunkti
suurenenud
vähenenud